

Position Paper MfN

Waarborging van kwaliteit, onafhankelijkheid en zelfstandigheid in mediation

De stichting Mediatorsfederatie Nederland (MfN) speelt al meer dan drie decennia een centrale rol in het inbedden, professionaliseren en reguleren van mediation en mediators in Nederland. MfN wil met dit position paper een heldere en concrete aanpak presenteren om de toekomst van mediation in Nederland te versterken. Dit omvat het bevorderen van een wettelijk erkend kwaliteitsregister dat zowel het publieke belang als de belangen van de beroepsgroep dient conform de motie Ellian Knops (2022).

MfN staat voor een gezamenlijk streven naar een duurzaam systeem met een wettelijk register conform het MfN-register. Dit paper geeft een analyse van de huidige uitdagingen en schetst een toekomstvisie waarin mediation en de MfN-registermediators een structurele en onmisbare plaats behouden zowel binnen als buiten het rechtsbestel. We besteden specifiek aandacht aan het beschermen van de onafhankelijkheid en professionaliteit van mediators, het waarborgen van hoge kwaliteitsstandaarden en het leggen van een stevige basis voor mediation als volwaardige conflictoplossingsmethode binnen het rechtsbestel.

MfN benadrukt dat mediation een grotere rol verdient binnen wet- en regelgeving. Mediation wordt nog (te) vaak niet als eerste optie overwogen en als *second thought* beschouwd. Het is van belang dat er meer mogelijkheden in de wet gecreëerd worden om mediation primair toe te passen in diverse conflictgebieden, waardoor het voor partijen een zelfstandige, toegankelijke en aantrekkelijke route is naast traditionele vormen van geschilbeslechting zoals rechtspraak of arbitrage. Een sterkere wettelijke verankering zal niet alleen de kwaliteit van mediation landelijk bevorderen, maar ook het vertrouwen van het publiek in mediation als onafhankelijke en effectieve methode aanzienlijk vergroten.

Stichting MfN

MfN is sinds 1993 de sleutelorganisatie van mediation in Nederland. Als (over)koepelende organisatie met een toonaangevend kwaliteitsregister speelt zij een essentiële rol in het waarborgen van de kwaliteit en betrouwbaarheid van mediation en mediators binnen en buiten het rechtsbestel.

MfN beschikt over een uitgebreid en integraal kwaliteitssysteem dat onder meer voorziet in strikte toetredings- en onderhoudseisen voor mediators, een helder normenkader voor professionele praktijkvoering en beroepshouding, evenals de borging en bevordering van continue vakbekwaamheid, onder ander door geaccrediteerde opleidingen en kwaliteitsinstrumenten. Daarnaast waarborgt MfN de betrouwbaarheid en professionaliteit door middel van een klachtenregeling en onafhankelijke tuchtprocedure. Met een netwerk van deskundige kwaliteitsfunctionarissen en commissies, en volledige financiering vanuit eigen middelen, benadrukt de MfN haar autonomie en onafhankelijkheid als essentiële pijlers van haar functioneren.

Mediation heeft inmiddels een vaste en onmisbare plaats in de Nederlandse samenleving verworven. Echter, de afwezigheid van een wettelijk register heeft risico's zoals vercommercialisering en kwaliteitsverlies. MfN heeft daarom herhaaldelijk het belang van een wettelijk erkend register conform het MfN-register onderstreept, zodat dit niet alleen de beroepsgroep dient, maar ook het publieke belang beschermt.

Zelfstandige entiteit

Met de motie Ellian/Knops d.d. 6 juli 2022 is vastgelegd dat de Tweede Kamer een invulling van een wettelijk register conform (de kwaliteit van) MfN wenselijk vindt. Desondanks is de motie tot op heden nog niet uitgevoerd. Het dossier vraagt veel tijd, energie en capaciteit. MfN blijft sinds de start van dit dossier actief en constructief in gesprek met het ministerie van Justitie en Veiligheid. Voor MfN is het tijd om haar visie en standpunten breder onder de aandacht te brengen. In dit paper, en overigens ook bij de kwartiermaker, benadrukt MfN haar eerder geformuleerde uitgangspunten.

De gesprekken met het ministerie van Justitie en Veiligheid richtten zich op de uitvoering van de motie Ellian/Knops uit 2022 en op de vraag hoe aan een publiek register vorm gegeven moet worden. Het ministerie beschouwt een zelfstandig bestuursorgaan (zbo) niet als optie en verwijst naar beleidskeuzes van ministeries. MfN stelt daarom de vraag welke problemen effectief zouden worden opgelost door alternatieve structuren te implementeren, indien deze enkel voortvloeien uit beleidsmatige keuzes binnen de overheid? MfN is van mening dat mediation en het beroep van mediator, gezien hun beider maatschappelijke rol en betekenis, juist gebaat zijn bij een zelfstandige, onafhankelijke entiteit, zoals een "Orde van Mediators" als solide en betrouwbare autoriteit die de professionaliteit en integriteit van mediators kan waarborgen.

Volgens MfN moet een wettelijk register primair het publieke belang dienen en de beroepsgroep ondersteunen zonder bestaande kwaliteitsstructuren, die gedurende vele jaren zijn opgebouwd, te schaden. De motie van de Tweede Kamer uit 2022 bevestigt dit uitgangspunt. MfN, en haar rechtsvoorganger NMI, hebben in meer dan drie decennia aangetoond in staat te zijn om de kwaliteit van mediators en mediation op een hoog niveau te waarborgen. MfN vertegenwoordigt mediation in verschillende overleggroepen en als partner van diverse ministeries en organisaties. MfN stelt zich dan ook op het standpunt dat haar kwaliteitsregister bij uitstek geschikt is om te fungeren als uitgangspunt voor een wettelijk kwaliteitsregister.

Duidelijke uitgangspunten

MfN blijft pleiten voor duidelijke uitgangspunten en richt zich op de kernpunten die momenteel extra aandacht behoeven voor de beleidsrichting van het ministerie.

Het is noodzakelijk slechts één, wettelijk, niet commercieel kwaliteitsregister in te richten. Het voorkomen van wildgroei en het waarborgen van consumentenbescherming (kwaliteit van het vak) zijn voor MfN essentiële uitgangspunten.

MfN wil benadrukken dat het inrichten van één wettelijk kwaliteitsregister voor alle mediators van essentieel belang is voor het waarborgen van een uniform kwaliteitsniveau binnen de beroepsgroep. Dit register biedt burgers en verwijzers, zoals de rechtspraak, de fiscus en semioverheidsinstanties, de helderheid en het vertrouwen dat zij kunnen rekenen op hooggekwalificeerde professionals. Het wettelijk kwaliteitsregister moet, net als nu privaat bij MfN, gepaard gaan met een transparant en onafhankelijk tuchtrecht, waarbij alle mediators onder dezelfde normen vallen. Het is van belang te voorkomen dat mediators die niet voldoen aan de vereisten elders actief blijven en daarmee potentieel schade berokkenen aan het kwaliteitsbeeld van mediation en de beroepsgroep. De consument moet kunnen vertrouwen op de geboden kwaliteit van mediation.

Het inrichten van één wettelijk kwaliteitsregister draagt niet alleen bij aan structurele helderheid, maar ook aan de professionaliteit en integriteit van de beroepsgroep. Het biedt een solide basis voor mediation als een volwaardige en onafhankelijke methode van conflictoplossing, die het vertrouwen van zowel professionals als de samenleving verdient.

Non-profit en kwaliteit

Een kwaliteitsregister dient fundamenteel onafhankelijk en non-profit te zijn. MfN benadrukt dat commerciële belangen, invloed van andere beroepsgroepen en verenigingen niet bepalend moeten worden in dit dossier. Deze invloeden kunnen namelijk de onafhankelijkheid en objectiviteit bij het vaststellen en handhaven van kwaliteitsnormen aantasten. De juridische en organisatorische structuur van een kwaliteitsregister moet exclusief gericht zijn op het onafhankelijk waarborgen van de kwaliteit van mediation en mediators. Dit vereist dan ook een onafhankelijke en autonome positie.

Het garanderen van een uniform kwaliteitsniveau is niet enkel van belang voor burgers en verwijzers, maar ook essentieel voor mediators zelf.

Een uniform kwaliteitsniveau waarborgt eerlijke concurrentie, aangezien alle mediators onder dezelfde voorwaarden en kosten opereren. Het bestaande privaat kwaliteitsregister van MfN biedt al decennialang een solide en toegankelijk fundament dat door de overheid reeds is en verder zou kunnen worden omarmd. Het mogelijk (deels) loslaten van dit bewezen systeem in een wettelijke regeling (en hiermee verstaan we ook het creëren van een buitenroute dus toetreding zonder MfN beroepsregistratie) zou niet alleen kunnen leiden tot kapitaalvernietiging, maar ook tot een aanzienlijke afname van de kwaliteit binnen de beroepsgroep. De geschiedenis heeft aangetoond dat het introduceren ofwel de mogelijkheid bieden van meerdere 'registers' voor een beroepsgroep doorgaans resulteert in een verlies van vertrouwen en een daling van de kwaliteitsstandaard. Het is daarom van cruciaal belang om versnippering en fragmentatie te vermijden en het beroep mediator te beschermen met één sterk, uniform kwaliteitsregister.

Voorkom dat door fragmentatie afbreuk wordt gedaan aan de kernprincipes van mediation.

Cruciaal is dat het kwaliteitsregister voor mediators volledig gericht blijft op het beroepsprofiel mediator, zonder te vervallen in het (willen) reguleren van deelbelangen van andere beroepen zoals bijvoorbeeld de advocaat, notaris, psycholoog of accountant. Een wettelijk kwaliteitsregister, waarin meerdere organisaties worden toegelaten, zelfs indien zij non-profit zijn (al kennen wij die niet), verhoogt het risico op fragmentatie. Fragmentatie kan leiden tot een situatie waarin mediators zich genoodzaakt voelen zich bij meerdere organisaties aan te sluiten, wat niet alleen inefficiënt en voor de mediator kostenverhogend is maar ook ten koste gaat van de helderheid en consistentie van het beroep. De maatschappelijke waarde van mediation en de bescherming van haar kernprincipes – neutraliteit, onafhankelijkheid en kwaliteit – vereisen een enkel, sterk en uniform register dat weerstand biedt tegen versnippering en daarmee het vertrouwen van de samenleving in mediation als volwaardig conflict oplossend middel versterkt.

Een uniform wettelijk register voor mediators kan enkel effectief functioneren als alle mediators (inclusief hun specialisaties) daarin verenigd zijn, niet alleen om het register financieel te ondersteunen, maar ook om de kwaliteit ervan te waarborgen. Mediation is een vakgebied dat draait om het begeleiden van partijen naar eigen oplossingen, wat vraagt om consistentie in de eisen aan mediators. MfN stelt daarom dat het efficiënter en effectiever is om binnen één wettelijk kwaliteitsregister aanvullende eisen te formuleren voor specifieke specialisaties, in plaats van aparte registratiesystemen met uiteenlopende kwaliteitsnormen.

Het toelaten van partijen met elk eigen kwaliteitscriteria, zal ertoe leiden dat mediators zich genoodzaakt zien zich te verspreiden over verschillende systemen. Dit zal ten koste gaan van de schaalgrootte die essentieel is voor het opbouwen en continueren van een robuust kwaliteitskader. Het uiteindelijke gevolg hiervan is een onvermijdelijke daling van de kwaliteit binnen de beroepsgroep. MfN benadrukt dat de combinatie van kwaliteit en voldoende omvang essentieel is voor het behoud en de verdere ontwikkeling van mediation als volwaardig en betrouwbaar middel voor conflictoplossing. De wetgever zou dit punt als prioriteit moeten behandelen.

Het voorstel voor een wettelijk register vergt niet alleen een duidelijke visie maar ook een zorgvuldige afweging van alle betrokken belangen. Het is essentieel dat de focus blijft liggen op de kernprincipes van mediation: neutraliteit, onafhankelijkheid en een uniform kwaliteitsniveau. Een eenduidig en betrouwbaar systeem, vrij van commerciële en politiek beïnvloede agenda's, biedt niet alleen helderheid voor burgers maar bevordert ook het vertrouwen in mediation als conflict oplossende methode. Daarbij dient het proces van registratie en toetsing zo ingericht te worden dat het transparant is en aansluit bij de praktijkervaring en expertise van mediators. Door de nadruk te leggen op een centrale structuur, kunnen problemen zoals versnippering en concurrentievervalsingen vermeden worden, met als doel een stabiel en hoogwaardig fundament voor het beroep mediator te waarborgen.

Onafhankelijk van de overheid om redenen van algemeen belang ten behoeve van de onafhankelijkheid en neutraliteit van mediation als zodanig is noodzakelijk.

Het wettelijk register dient bij voorkeur ondergebracht te worden in een eigen uitsluitend op mediation en mediators gericht orgaan, en bijvoorbeeld niet bij een aan de overheid gerelateerde instelling.

Het onderbrengen van het wettelijk register bij een overheid gerelateerde instelling kan de perceptie van onafhankelijkheid beïnvloeden en het idee versterken dat mediation een secundaire vorm van conflict- en geschilbeslechting is. Op dit moment verwijzen de rechtbanken jaarlijks ongeveer 3000 tot 4000 zaken door naar mediation. In een beperkt aantal gevallen wordt er een beroep gedaan op de financiering van de mediationkosten ten behoeve van personen met een beperkte financiële draagkracht. Meestal benaderen partijen rechtstreeks een mediator en geven ze de voorkeur aan mediation boven een juridische procedure. De kosten worden in dat geval doorgaans door de partijen zelf betaald. Het onderbrengen van het wettelijk register bij een overheid gerelateerde (financiering) instelling tast de volwaardige en eigenstandige positie aan en is slecht voor de positionering van mediation als conflict oplossend middel.

De onafhankelijkheid en neutraliteit van de mediator dient wettelijk geborgd te zijn.

De inschrijving in het wettelijk register dient volledig onafhankelijk van de overheid te worden georganiseerd. Net zoals bij de advocatuur en het notariaat, moet de beroepsgroep zelf verantwoordelijk zijn voor het vaststellen van de inschrijvings- en kwalificatiecriteria. Dit is essentieel voor het waarborgen van de kernwaarden van mediation: onafhankelijkheid en neutraliteit. Overheidsbetrokkenheid bij de registratieprocessen kan leiden tot ongewenste politieke beïnvloeding, wat de geloofwaardigheid en de autonomie van het beroep ernstig zou kunnen aantasten.

Het is van essentieel belang dat de toetsing van mediators aan de normen van de beroepsgroep volledig onafhankelijk blijft van de overheid.

Gelet op de frequente betrokkenheid van de overheid bij mediations is het cruciaal elke schijn van belangenverstrengeling te vermijden. Het beroep van mediator verdient wettelijke bescherming, waarbij de titel "mediator" uitsluitend voorbehouden blijft aan geregistreerde professionals en tot een door de overheid beschermde titel leidt (deze is nu alleen privaat door MfN gereguleerd). Dit zorgt voor duidelijkheid en vertrouwen bij het publiek en voorkomt dat niet-geregistreerde aanbieders van andere vormen van geschilbeslechting zich als mediator kunnen voordoen. Deze aanbieders mogen uiteraard opereren, op voorwaarde dat zij duidelijk aangeven dat hun werkwijze niet onder mediation valt.

Daarnaast biedt een beschermde titel de mogelijkheid om mediators te voorzien van een verschoningsrecht, vergelijkbaar met andere juridische beroepsgroepen. Dit zou niet alleen

de professionaliteit van het beroep versterken, maar ook het vertrouwen in mediation als onafhankelijk en neutraal instrument voor conflictoplossing verder vergroten.

Onafhankelijke en transparante tuchtrechtspraak vormt een onmisbaar fundament.

Vanuit het algemeen belang dient het handelen of nalaten van mediators uitsluitend beoordeeld te worden door de beroepsgroep zelf. Deze kent de praktijk door en door en is daarmee in staat om objectief vast te stellen of een mediator heeft gehandeld als een redelijk bekwaam en zorgvuldig beroepsbeoefenaar. In gevallen waarin dit niet zo is, kan de beroepsgroep passende maatregelen treffen.

Om iedere vorm van onwenselijke beïnvloeding te vermijden, moet elke schijn van onzuiverheid of politieke inmenging worden uitgesloten. Dit risico wordt vergroot wanneer klacht- en tuchtrecht door de overheid wordt uitgevoerd. Alleen een volledig onafhankelijke beroepsgroep kan de geloofwaardigheid, autonomie en professionaliteit van mediation waarborgen.

Tot slot

Het blijvend waarborgen van een onafhankelijk, transparant en kwalitatief hoogwaardig systeem van mediation is van groot maatschappelijk belang. Door een wettelijk verankerd, uniform kwaliteitsregister dat onafhankelijk en non-profit wordt beheerd, creëert Nederland niet alleen duidelijkheid en vertrouwen voor het publiek, maar versterkt het tevens de positie van de mediator als professioneel en autonoom beroepsbeoefenaar. De kernwaarden van neutraliteit, onafhankelijkheid en vakbekwaamheid dienen centraal te blijven staan.

Het is van essentieel belang dat versnippering en commerciële invloeden worden voorkomen, zodat mediation toegankelijk, betrouwbaar en toekomstbestendig blijft. Een wettelijke verankering van mediation, met een beschermde titel en een uniform onafhankelijk tuchtrecht voor alle mediators, biedt zowel mediators als rechtzoekenden duidelijke kaders en waarborgen. Dit draagt bij aan de landelijke professionalisering van het beroep en aan het vertrouwen van de samenleving in mediation als effectieve en onafhankelijke vorm van conflictoplossing.

Met blijvend investeren in onafhankelijkheid, kwaliteit en transparantie, leggen we het fundament voor een mediationpraktijk die stevig verankerd is in het vertrouwen van de samenleving. Alleen zo kan mediation uitgroeien tot een vanzelfsprekende vorm van conflictoplossing: een brug vormen tussen mensen, gebouwd op neutraliteit en vakmanschap. Door nu te kiezen voor heldere wettelijke kaders en een beschermde beroepsgroep, geven we mediation de toekomstbestendigheid die het verdient – ten gunste van alle partijen die streven naar duurzame oplossingen.